

A VALLÁS FEJLŐDÉSÉNEK KORAI SZAKASZA

A VALLÁSNAK az azt megelőző és kezdetleges imádatkésztetésből való kialakulása nem függ a kinyilatkoztatástól. Az emberi elmének az egyetemes szellemadomány hatodik és hetedik elmesegédjének közvetlen befolyása alatti szokványos működése tökéletesen elégséges e fejlődés biztosításához.

² Az embernek a természeti erőktől való legkorábbi, a vallási szintet el nem érő félelme úgy vált fokozatosan vallási jellegűvé, hogy a természet megszemélyesült, szellemesült és később megistenült az emberi tudatban. A vallás kezdetleges fajtája ezért természetes élőlénytani következménye volt a fejlődő állati elmék lélektani tehetetlenségének, mely akkor jelentkezett, amint ezen elmék fogalmakat alkottak a természetfelettiről.

1. A VÉLETLEN: JÓSZERENCSE ÉS BALSZERENCSE

¹ A természetes imádatkésztetéstől függetlenül a korai evolúciós vallás gyökerei az embernek a véletlen dolgokkal — az úgynevezett szerencsével, a mindennapos történésekkel — való tapasztalataiból erednek. Az ősember élelemre vadászó lény volt. A vadászat eredménye szükségképpen változó, és ez eredményez bizonyos olyan tapasztalatokat, melyeket az ember úgy értelmez, mint *jó szerencse* és *balszerencse*. A balszerencse komolyan befolyásolta a folyamatosan bizonytalan és gyötrelmes létben tengődő férfiak és nők életét.

² A vadember korlátolt értelmi látóköre olyannyira a véletlenre szűkül, hogy a szerencse az életének állandó befolyásoló tényezőjévé válik. A kezdetleges urantiaiak a létért küzdöttek, nem az életszínvonalért; olyan veszélyes életet éltek, melyben a szerencse fontos szerepet játszott. Az ismeretlen és a nem látható csapástól való állandó félelem e vadakat a kétségbeesés felhőjébe burkolta, mely minden élvezetet biztosan eltakart előlük; állandó félelmet éreztek amiatt, hogy valamilyen cselekedetük balszerencsét hoz rájuk. A babonás vadak mindig is félték attól, hogy a jó szerencse elhagyja őket; az ilyen jó szerencsében a csapás biztos hírnökét látták.

³ A balszerencsétől való állandó félelem bénító hatással volt rájuk. Mi értelme keményen dolgozni és balszerencsét aratni — vagyis valamiért nem kapni semmit — amikor az ember tengődhet is és rámosolyoghat a jó szerencse — vagyis a semmiért kaphat valamit? A nem gondolkodó emberek megfélemednek a jó szerencséről — magától értetődőnek veszik — de fájdalmasan emlékeznek a balszerencséjükre.

⁴ A korai ember bizonytalanságban és a véletlentől — a balszerencsétől — való állandó félelemben élt. Az élet izgalmas kockajáték volt; szerencsejáték volt a létezés. Nem csoda, hogy a részben polgárosodott emberek még mindig hisznek a véletlenben és hajlamot mutatnak a szerencsejáték iránt. Az ősember két meghatározó érdek között öröklődött: a kapni valamit semmiért szenvedélye és a semmit sem kapni valamiért félelme között. És e létezési szerencsejáték volt a korai vadember elméjének fő érdeklődési területe és ez igézte meg a legjobban.

⁵ A későbbi pásztorok ugyanígy gondolkodtak a véletlenről és a szerencséről, míg a még későbbi gazdálkodókban egyre jobban tudatosult, hogy a természet számos olyan dolog közvetlenül is befolyásolja, melyekre az embernek kevés vagy semennyi befolyása sincs. A gazdálkodó az aszály, az áradások, a jégeső, a viharok, a rovarkártevők és a növényi betegségek, valamint a hőség és a hideg, mint csapások áldozatának tekintette magát. És mivel mindeme természeti hatások befolyásolták az egyén jólétét, úgy tekintette azokat, mint jó szerencsét, illetőleg balszerencsét.

⁶ A véletlenről és a szerencséről alkotott eme képzet erősen áthatotta az összes ősi nép életfelfogását. Még az újabb időkben is az áll Salamon bölcseletében: „Fordítván magamat láttam, hogy nem a gyorsaké a futás, és nem az erőseké a viadal, és nem a bölcséké a kenyér, és nem az okosoké a gazdagság, és nem a tudósoké a kedvesség; hanem végzet és véletlen szerint lesznek mindezek. Mert nem is tudja az ember az ő végzetét; mint a halak, melyek megfoghatnak rossz hálóban, és mint a madarak, melyek megfoghatnak a törben, miképpen ezek, azonképpen megfoghatnak az emberek fia a rossznak idején, mikor az eljön reájuk hirtelenséggel.”

2. A VÉLETLEN MEGSZEMÉLYESÍTÉSE

¹ Az aggodás a vademberi elme egyik természetes állapota volt. Amikor a férfiak és nők túlzott mértékben válnak aggodalmaskodóvá, akkor egyszerűen visszatérnek a nagyon régi elődeik természetes állapotához; és amikor az aggodás ténylegesen is keservessé válik, akkor már akadályozza a cselekvést és biztosan evolúciós változásokat és élőlénytani alkalmazkodásokat indít be. A fájdalom és a szenvedés lényeges tényező a fokozatos evolúcióban.

² Az életért való küzdelem olyan fájdalmas, hogy bizonyos visszamaradt törzsek még ma is üvöltenek és jajgatnak minden napfelkeltekor. Az ősember állandóan azt kérdezte, hogy „Ki gyötör engem?” És mivel nem talált

anyagi forrást a szenvedéseikhez, valamilyen szellemi magyarázat mellett döntött. És így született meg a vallás a rejtélyes dolgoktól való félelemből, a nem látható dolgok félelemmel vegyes tiszteletéből és az ismeretlenről való rettegésből. A természetfélelem a létért való küzdelem egy tényezője lett, először a véletlen, majd pedig a rejtély miatt.

³ ¶ Az ősi elme következtető volt, de kevés értelmes képzetársításból alkotott fogalma akadt; a vademberi elme tanulatlan volt, teljesen együgyű. Ha egy esemény egy másikat követett, akkor a vadember úgy tekintette azokat, mint okot és következményt. Amit a polgárosodott ember babonaságnak tekint, az a vadaknál egyszerű tudatlanság volt. Az emberiség lassan tanulta meg, hogy nem szükségképpen van bármiféle kapcsolat a célok és az eredmények között. Az emberi lények csak most kezdik megérteni, hogy a létmegnyilvánulások a tettek és azok következményei között jelennek meg. A vadember igyekszik minden nem megfogható és elvont dolgot megszemélyesíteni, és így a természet és a véletlen kísértetekként — szellemekként — és később istenekként személyesül meg.

⁴ ¶ Az ember természeténél fogva hajlamos hinni abban, amiről úgy gondolja, hogy a legjobb neki, ami az ő közvetlen vagy közvetett érdekének megfelel; az önös érdek erősen háttérbe szorítja az ok-okozati összefüggéseket. A vadember és a polgárosodott emberek elméje közötti különbség inkább tartalmi, semmint jellegbeli, inkább fokozatbeli, semmint minőségi.

⁵ De ha a nehezen felfogható dolgoknak továbbra is természetfeletti okokat tulajdonít, akkor az nem más, mint lagymatag és kényelmes módja a nehéz észbeli munka minden formája kerülésének. A szerencse csak egy fogalom, melyet azért alkottak, hogy azzal jelöljék a megmagyarázhatatlant az emberi lét bármely korszakában; azokat a jelenségeket jelöli, melyeket az emberek nem képesek vagy nem akarnak mélyebben megérteni. A véletlen olyan szó, melynek jelentése, hogy az ember túl tudatlan vagy túl tunya ahhoz, hogy meghatározza az okokat. Az emberek akkor tekintik a természeti jelenséget véletlen eseménynek vagy balszerencsének, amikor híján vannak a kíváncsiságnak és a képzelőerőnek, amikor a fajtájukból hiányzik a kezdeményezőkézség és a kalandvágy. Az élet jelenségeinek feltárása előbb-utóbb lerombolja az embernek a véletlennel, a szerencsével és az úgynevezett vakesetekkel kapcsolatos hiedelmeit, felváltva azokat a törvény és rend világegyetemével, ahol minden következményt határozott okok előznek meg. Így a létfélelmet felváltja az életöröm.

⁶ A vadember az egész természetet úgy tekintette, mint amit éltet, ural valami. A polgárosodott ember még min-

dig félrerúgja azokat az élettelen tárgyakat és káromkodik miattuk, melyek az útjába kerülnek és éppen belebotlik azokba. Az ősember soha nem tekintett semmit véletlennek; mindig minden szándékos volt. Az ősember számára a végzet területe, a szerencse működése, a szellemvilág éppen olyan szervezetlen és rendszertelen volt, mint a kezdetleges társadalom. A szerencsét a szellemvilág szeszélyes és heves válaszának tekintette; később pedig az istenek hangulatváltozásának.

⁷ De nem minden vallás fejlődik ki életerőhitből. Az életerőhittel egyidejűleg a természetfelettire vonatkozó más fogalmak is léteztek, és e hiedelmek szintén imádáshoz vezettek. A természetközpontúság nem vallás — hanem a vallás sarja.

3. A HALÁL — A MEGMAGYARÁZHATATLAN

¹ A fejlődő ember számára a halál jelentette a legnagyobb megrázkódtatást, a véletlen és a rejtély leginkább zavarba ejtő keverékét. Nem az élet szentsége, hanem a halál megrázkódtatása ösztönözte a félelmet és támogatta hatékonyan a vallást. A vad népek körében a halál rendszerint erőszak eredménye volt, így a nem erőszakos halál nagyon rejtélyes dolog lett előttük. A halál, mint az élet természetes és várható vége nem tudatosult világosan a fejletlen népekben, és számos korszaknyi időre volt szüksége az embernek ahhoz, hogy felismerje annak elkerülhetlenségét.

² ¶ A korai ember tényként fogadta el az életet, míg a halált valamiféle csapásnak tekintette. Minden emberfajának vannak mondái el nem halálozott emberekről, ezek a halálhoz való korai viszonyulás csökevényes hagyományai. Az emberi elmében már megvolt a zavaros és szervezetlen szellemvilágra vonatkozó bizonytalan képzet, egy olyan terület, ahonnan az emberi élet minden megmagyarázhatatlan dolga eredt, és a halált is felvették a megmagyarázhatatlan jelenségek e hosszú jegyzékébe.

³ Az összes emberi betegségről és természetes halálról először azt hitték, hogy szellemi közrehatás eredményei. Némely polgárosodott emberfajta még a jelenkorban is úgy tekint a betegséget, mint amelyet „az ellenség” okozott és a gyógyulást vallási szertartásoktól reméli. A későbbi és összetettebb istentani rendszerek a halált a szellemvilág tettének tulajdonították, mely rendszerek mindegyike olyan tantételekhez vezetett, mint az eredendő bűn és az ember bűnbeesése.

⁴ A hatalmas természeti erővel szembeni tehetetlenség felismerése, valamint a betegség és a halál eljövételét megelőző emberi gyengeség megértése volt az, ami arra

készítette a vadembert, hogy az anyagi feletti világtól várjon segítséget, mely világot bizonytalanul úgy képzelte el magának, mint az élet e rejtélyes viszontagságainak forrását.

4. A HALÁL TÚLÉLÉSÉNEK FOGALMA

¹ A halandói személyiség anyagin túli szakaszának fogalma a mindennapi élet történései és a kísértetálmok nem tudatos és tisztán véletlenszerű társításából született meg. Az eltávozott főnökről való egyidejű álmódás a törzs több tagja esetében meggyőző bizonyítékot szolgáltatónak tűnt arra, hogy az öreg főnök valamilyen formában tényleg visszatért. Ez teljesen valóságos volt az ilyen álmóból izzadtan, remegve és kiabálva felébredt vadember számára.

² A jövőbeli létezésben való hit álomeredete megmagyarázza azt a hajlamot, hogy az ember a nem látható dolgokat miért mindig a látható dolgok segítségével képzele el. És ezen új álom-kísérteti jövőbeli élet fogalma ekkor kezdett hatékony ellenszerevé válni az önfenntartás élőlénytani ösztönével társult halálfélelemnek.

³ A korai ember szintén sokat foglalkozott a lélegzetével, különösen a hideg éghajlatokon, ahol a lehelet felhőként látható is volt. Az *élet leheletét* tekintette az egyetlen, az élőket a holtaktól elválasztó jelenségnek. Tudta, hogy a lehelet el tudja hagyni a testet, és az álmai azokról a különös dolgokról, melyeket alvás közben tett, meggyőzték arról, hogy valami testetlen dolog is van az emberi lényben. Az emberi lélekről alkotott legkezdetlegesebb felfogás, a kísértet képzele a lélegzet-álom eszmerendszeréből ered.

⁴ Végül a vadember úgy tekintette magát, mint kettős — testből és lélegzetből álló — lényt. Ha a lélegzetből elveszük a testet, akkor szellemhez, kísértethez jutunk. Bár a kísérteteknek, illetőleg szellemeknek igen határozott emberi eredetük volt, mégis emberfeletteknek tekintették őket. És úgy tűnt, hogy a testtől elkülönült szellemek létezésében való hit megmagyarázza a szokatlan, rendkívüli, ritka és érthetetlen dolgok előfordulását.

⁵ ¶ A halál utáni továbbélés kezdetleges tantétele nem szükségképpen jelentette a halhatatlanságban való hitet. Azok a lények, akik nem tudtak húsnál tovább számolni, aligha voltak képesek felfogni a végtelenséget és az örökkévalóságot; inkább az ismétlődő megtestesülésekben gondolkodtak.

⁶ A narancsszín emberfajta különösen hajlamos volt hinni a lélekvándorlásban és az újratestesülésben. A más

testi alakban való újjászületés ezen eszméje abból a megfigyelésből eredt, hogy az utód veleszületett jegyei és vonásai hasonlítanak az elődjéire. A gyermekeknek a nagyszülők és más elődök után való elnevezésének szokása az újratestesülésben való hit következménye volt. Némely későbbi emberfajta hitte, hogy az ember három-hét alkalommal hal meg. E hiedelem (mely Ádámnak a lakóvilágokon való létre vonatkozó tanításainak maradványa), és a kinyilatkoztatott vallás számos egyéb maradványa fellelhető a huszadik századi tudatlan népek egyébként képtelen tanítélei között.

⁷ ¶ A korai ember nem foglalkozott a pokolbeli vagy jövőbeli büntetés gondolatával. A vadember a jövőbeli életet úgy képzelte el, mint a jelenlegit, elhagyva belőle minden balszerencsét. Később eltérő végzetet tulajdonított a jó kísérteteknek és a rossz kísérteteknek — a mennyet és a poklot. De lévén, hogy számos fejletlen emberfajta hitte azt, hogy az ember úgy lép át a következő életbe, ahogy emezt elhagyja, nem nagyon tetszett nekik a megöregedés és az elgyengülés gondolata. Az öregeket szívesebben ölték meg még azelőtt, hogy túlságosan legyengültek volna.

⁸ Csaknem minden csoport különbözőképpen gondolkodott a kísértetlekek végzetéről. A görögök úgy hitték, hogy a gyenge embernek gyenge a lelke is; így kitálaták Hádészt, mint az ilyen erőtlen lelkek befogadására megfelelő helyet; az ilyen gyenge egyedekről azt is tartották, hogy az árnyékuk is kisebb. A korai anditák úgy gondolták, hogy a kísérteteik visszatérnek az ősházájukba. A kínaiak és az egyiptomiak egykor azt hitték, hogy a lélek és a test együtt marad. Az egyiptomiak körében ez gondos sírépítéshez és a test tartósítására irányuló erőfeszítésekhez vezetett. Még a mai népek is törekednek a halott bomlásának megállítására. A héberek úgy tartották, hogy az egyén rémmása Seólba megy le; nem térhet vissza az élők földjére. Hozzájuk fűződik a fontos előrelépés a lélek kialakulásának tantételében.

5. A KÍSÉRTETLÉLEK FOGALMA

¹ Az ember nem anyagi részét nevezték kísértetnek, szellemnek, árnyak, rémnek, jelenésnek és később *lélekeknek*. A lélek már korán az ember álombeli mása volt; minden tekintetben pontosan olyan volt, mint a halandó maga, eltekintve attól, hogy nem volt érzékeny az érintésre. Az álombéli másban való hit közvetlenül elvezetett ahhoz a képzethez, hogy minden eleven és holt dolognak éppúgy van lelke, mint az embereknek. E fogalom miatt sokáig megmaradt a természeti szellemekben való hit; az esz kimók még mindig hisznek abban, hogy a természetben mindennek van szelleme.

² A kísértelések hallható és látható, de nem érinthető meg. A faj álmvilága olyannyira fejlett szintre emelte és kiterjesztette e kifejlődő szellemvilág tevékenységeit, hogy a halált végül úgy tekintették, mint „engedni a kísértetnek”. Minden fejletlen törzs, kivéve azokat, melyek csak kevésel voltak az állati szint felett, kialakított valamilyen lélekfogalmat. A polgárosodás kibontakozásával a lélekről alkotott e babonás fogalom megsemmisül, és az ember a lélekről alkotott azon új eszmével kapcsolatos kinyilatkoztatástól és személyes vallásos tapasztalástól fog függeni, mely lélek az Istent ismerő halandói elme és az abban lakozó isteni szellem, a Gondolatigazító közös alkotása.

³ A korai halandók rendszerint nem tudtak különbséget tenni az emberben lakozó szellem és az evolúciós természetű lélek fogalma között. A vadember nagy zavarban volt abban a tekintetben, hogy vajon a kísértelések őshonos-e a testben vagy egy külső közvetítő birtokolja-e a testet. Az okszerű érvelés hiánya a zavarodottság állapotában magyarázatot ad a vadaknak a lélekkel, kísértetekkel és szellemekkel kapcsolatos nagyfokú következtelenségeire.

⁴ A lélekről úgy gondolták, hogy úgy hozzátartozik a testhez, mint az illat a virághoz. Az ősök hitték, hogy a lélek különböző módokon képes elhagyni a testet, mégpedig:

⁵ 1. Közönséges és átmeneti eszméletvesztés során.

⁶ 2. Alvás közben, természetes álmodás során.

⁷ 3. Betegség és balesetek következtében fellépő mélyen kábult és öntudatlan állapotban.

⁸ 4. Halálkor, végleges eltávozáskor.

⁹ ¶ A vadember úgy tekintette a tüsszentést, mint a lélek sikertelen kísérletét a testből való kiszabadulásra. A virrasztással és örködéssel a test képes volt megghiúsítani a lélek szökési kísérletét. Később a tüsszentést mindig valamilyen vallási kifejezés kísérte, mint amilyen az „Áldjon meg az Isten!” is.

¹⁰ ¶ Az alvást már az evolúció kezdeti szakaszában úgy tekintették, mint amely bizonyos arra, hogy a kísértelések különválhat a testtől, és úgy tartották, hogy az alvó ember nevének kimondásával vagy elkiáltásával a lélek visszahívható. Az öntudatlanság más formái esetében a lélekről úgy gondolták, hogy messzebbre is eltávolodik, talán örökre meg akar szökni — a közelgő halál elől. Az álmokat úgy tekintették, mint a lélek tapasztalásait, melyeket akkor szerez, amikor átmenetileg távol van a testtől. A vadember éppen olyan valósnak hiszi az álmait, mint az ébrenlét során szerzett tapasztalásainak bármely részét. Az ősök azt a szokást követték, hogy az alvókat fokozatosan ébresztették, hogy a léleknek legyen ideje a testbe való visszatérésre.

¹¹ Az idők során az emberek félelemmel vegyes áhítattal tekintettek az éjszaka jelenségeire, és ez alól a héberek sem voltak kivételek. Igazán hittek abban, hogy az Isten álmon keresztül szól hozzájuk, noha Mózes parancsolatai ez ellen szóltak. És Mózesnek igaza volt, mert a közönséges álmok nem tartoznak azon módszerek közé, melyeket a szellemi világ személyiségei alkalmaznak, amikor az anyagi lényekkel érintkezni akarnak.

¹² Az ősök azt hitték, hogy a lelkek állatokba költözhetnek vagy még akár holt tárgyakba is. Ez az állatokkal való azonosítás farkasemberi képzeletében csúcsosodott ki. Lehet valamilyen személy nappal törvénytisztelő polgár, de amikor elalszik, a lelke farkasba vagy valamilyen más állatba költözhet, hogy éjszakai zsákmány után járjon.

¹³ A fejletlen emberek úgy gondolták, hogy a lélek a lélegzettel van kapcsolatban, és hogy a lélek sajátosságait a lélegzet révén át lehet venni vagy át lehet adni. A bátor főnök rálehel az újszülött gyermekre, s ezáltal bátorságot öntött belé. A korai keresztények körében a Szent Szellem adományozásának szertartását a jelöltekre való rálehelés kísérte. A Zsoltáros mondta: „Az Úr szavára lettek az egek, és szájának leheletére minden seregük.” Sokáig volt szokás, hogy a legidősebb fiú megpróbálja elkapni a haladokló apja utolsó lélegzetét.

¹⁴ Később az árnyékot félték és tisztelték pont úgy, mint a lélegzetet. Az ember vízi tükörképét néha szintén a kettős sajátlénység bizonyítékának tekintették, és a tükröket babonás tisztelet vette körül. Még ma is számos polgárosodott személy fordítja a fal felé a tükröt, amikor valaki meghal. Némely visszamaradt törzs még mindig hiszi, hogy a fényképek, rajzok, hasonmások vagy képek a lélek egészét vagy egy részét elveszik a testtől; az ilyen dolgokat tiltják is.

¹⁵ A lélekről általánosan hitték, hogy azonos a lélegzettel, de a különböző népeknél a lélek lakozott a fejben, a hajban, a szívben, a májban, a vérben és a zsírban. Az „Ábel vére a földről kiált” azt az egykori hiedelmet fejezi ki, hogy a kísértet jelen van a vérben. A szemiták azt tanították, hogy a lélek a testzsírban lakozik, és sok nép körében az állati zsír fogyasztása tabu volt. A fejeadászat az ellenség lelkének egyik foglyul ejtési módszere volt, miként a hajjas fejbőr lenyúzása is. A legutóbbi időkben a szemeket tekintették a lélek ablakainak.

¹⁶ A három, illetőleg négy lélek tantételében hívők úgy tartották, hogy egy lélek elvesztése kellemetlen érzést, kettőé betegséget, háromé halált okoz. Szerintük egy lélek lakik a lélegzetben, egy a fejben, egy a hajban, egy a szívben. A betegeknek azt tanácsolták, hogy szabad téren járkáljanak fel s alá, hátha sikerül befogniuk az elkóborolt lelküket. A legnagyobb orvosságos emberekről úgy tartották,

hogy képesek a beteg személy sérült lelkét egy újra, egy „újonnan születettre” kicserélni.

¹⁷ Badonan gyermekei kialakították a két lélek, vagyis a lélegzet és az árnyék hitét. A korai nodfi fajták úgy tekintették az embert, mint amely két személyből áll, lélekből és testből. Az emberi lét e bölcselate később tükröződött a görög látásmódban is. A görögök maguk három lélekben hittek; a gyomorban lakozó növényiben, a szívben lakozó állatiban, a fejben lakozó értelmiben. Az eszkimók úgy tartják, hogy az ember három részből áll: testből, lélekből és névből.

6. A KÍSÉRTET-SZELLEM KÖRNYEZET

¹ Az ember természeti környezetet örökölt, társadalmi környezetre tett szert és kísértet környezetet képzelt el magának. Az állam az ember válasza a természeti környezetre, az otthon a társadalmi környezetre, az egyház pedig a csalóka kísértet környezetre.

² A kísértetek és szellemek elképzelt világának valóságában való hit az emberiség történelme során már korán általános lett, és ez az újonnan elképzelt szellemvilág hatalommá vált a kezdetleges társadalomban. Az egész emberiség elméleti és erkölcsi életét mindörökre megváltoztatta ennek az új tényezőnek az emberi gondolkodásban és cselekvésben való megjelenése.

³ A képzelgés és tudatlanság e nagy előtételébe a halandói félelem belesajtolta a fejletlen népek minden későbbi babonáját és vallását. A kinyilatkoztatás koráig ez volt az ember egyetlen vallása, és ma a világ számos emberfajtája csak e durva evolúciós vallással rendelkezik.

⁴ Az evolúció előrehaladásával a jó szerencse összekapcsolódott a jó szellemekkel, a balszerencse pedig a rossz szellemekkel. A változó környezethez való kényszerű alkalmazkodással járó kényelmetlenséget rossz szerencsének tekintették, a szellemkísértetek elégedetlenségének. Az ősember a maga veleszületett imádatkészletéből és a véletlenről alkotott helytelen képzeiteiből lassan vallást alakított ki. A polgárosodott ember biztosítási rendszereket bocsát rendelkezésre e véletlenszerű körülményekkel való megbirkózáshoz; a mai tudomány mennyiség-tani módszerekkel dolgozó adatsor-vizsgálót állít a kitalált szellemek és szeszélyes istenek helyébe.

⁵ Minden egyes múltó nemzedék megmosolyogja az elődei buta babonáit, miközben megtartja azokat a téves gondolatokat és imádatokat, melyek további megmosolyogást fognak kiváltani a felvilágosult utódok körében.

⁶ ¶ De végül az ősember elméjében a veleszületett élőlénytani készletek egészét meghaladó gondolatok bukantak fel; végül az ember olyan életmód kialakításán dol-

gozott, melynek alapja több volt, mint az anyagi ingerekre adott válasz. A kezdetleges bölcselati életelv csírái elkezdtek megjelenni. Az élet a természetfeletti viszonylatában kezdett működni, mert ha a szellemkísértet elégedetlensége esetén balszerencsében, elégedettsége esetén pedig jószerencsében részesíti az embert, akkor az emberi viselkedést ennek megfelelően szabályozni kell. A helyes és a helytelen fogalma végül kifejlődött; és történt mindez jóval azelőtt, hogy bármilyen kinyilatkoztatásra sor került volna a földön.

⁷ E fogalmak megjelenésétől számítható a hosszú és pazarló küzdelem az örökké elégedetlen szellemek megbékítéséért, az evolúciós vallási félelem rabszolgasága, az emberi erőfeszítések hosszú időn át tartó pazarlása sírokra, templomokra, áldozatokra és papságokra. Iszonyú és rettenetes nagy volt ez az ár, de az eredmény mindent megért, mert az ember ezen keresztül jutott el a viszonylagosan helyes és helytelen dolgok természetes felismeréséig; az emberi erkölcsan megszületett!

7. A KEZDETLEGES VALLÁS RENDELTETÉSI CÉLJA

¹ A vadember a biztosítás szükségét érezte, és ezért készségesen megfizette a félelem, a babonáság, a rettegés és a papi ajándékok terhes díjait azért, hogy a balszerencse elleni varázslási biztosítás elvét kövesse. A kezdetleges vallás egyszerűen csak a biztosítási díjak megfizetését jelentette az erdők veszélyei ellen; a polgárosodott ember az ipari balesetekkel és a mai életmód követelményeivel szemben fizet anyagi biztosítási díjakat.

² A mai társadalom elveszi a biztosítási üzletet a papoktól és a vallástól, és a gazdaság területére helyezi át. A vallást egyre inkább a síron túli életre vonatkozó biztosítás foglalkoztatja. A mai emberek, legalábbis a gondolkodók, többé már nem fizetnek feleslegesen biztosítási díjat a szerencse szabályozása céljából. A vallás lassan magasabb bölcselati szintekre emelkedik, szemben a korábbi rendeltetésével, amikor még balszerencse elleni biztosítási rendszerként működött.

³ De ezen ősi vallási eszmék akadályozták meg az embert abban, hogy végzethívóvá és reménytelenül borúlátóvá váljon; hitték, hogy legalább tehetnek valamit a végzetük befolyásolása érdekében. A kísértetfélés vallása azt a képzetet keltette az emberekben, hogy *szabályozniuk kell a viselkedésüket*, hogy van egy anyagfeletti világ, mely ellenőrzése alatt tartja az emberi végzetet.

⁴ A mai polgárosodott emberfajták épp most emelkednek ki a kísértetfélésből, mellyel a szerencsét és a létezés mindennapos változékonyságát próbálták magyarázni. Az emberiség most szabadul fel a kísértet-szellemmel

magyarázott balszerencse rabszolgasorából. De miközben az emberek feladják az élet viszonytagságainak szellem-okokra való visszavezetésének tantételét, meglepő fogékonyságot mutatnak egy, ezzel csaknem egyenlő mértékben téves tanításnak a befogadására, mely meghagyja nekik, hogy minden emberi egyenlőtlenségért a helytelen politikai alkalmazkodást, a társadalmi igazságtalanságot és az ipari versenyt okolják. De az új jogszabályok, az erősödő jótékonykodás és a még inkább ipari jellegű átalakítások, legyenek azok önmagukban és önmaguktól bármilyen jók is, nem fognak rendet tenni a születés tényei és az élet véletlenszerűségei terén. Csakis a tények megértése és a természeti törvények adta kereteken belüli bölcs alakítása fogja képessé tenni az embert arra, hogy elérje, amit akar és elkerülje, amit nem akar. A tudományos cselekvéshez vezető tudományos ismeretek jelentik az egyedüli ellenszert az úgynevezett véletlen rossz dolgokhoz.

⁵ ¶ A munka, a háború, a rabszolgaság és a polgári kormányzás az embernek az ő természeti környezetében való társadalmi fejlődésére adott válaszként jelent meg; a vallás hasonlóképpen az elképzelt kísértetvilág jelentette csalóka környezetre adott válaszként jelent meg. A vallás az önfenntartás evolúciós fejleménye volt, és működött is, függetlenül attól, hogy eredendően téves feltevésből indult ki és teljesen következtelen volt.

⁶ A kezdetleges vallás készítette elő az emberi elme terepét, mégpedig a hamis félelem hatalmas és lenyűgöző ereje révén, a természetfeletti eredetű igaz szellemi erő, a Gondolatigazító adományozásához. És az isteni Igazítók mindig is azon munkálkodtak, hogy az Isten-félést Isten-szeretéssé alakítsák. Az evolúció néha talán lassú, de a hatékonysága biztos.

⁷ [Közreadta a Neadon egyik Estcsillaga.]